

KÂÂNÎ-i ŞÎRÂZÎ
(قائنی شیرازی)Mîrzâ Habîbullâh b. Mîrzâ
Muhammed Ali-yi Gülşen
(ö. 1270/1854)İran'da Kaçar hânedanı döneminin
en ünlü şairi.

2 Şâban 1223'te (23 Eylül 1808) Şîraz'da doğdu. Gülşen mahlasını kullanan şair Mirza Muhammed Ali'nin oğludur. Babasını on bir yaşında iken kaybetti. Şîraz'da başladığı öğrenimini İsfahan'da tamamladı. Erken yaşta şiir denemesi yapan ve Habîb mahlasını alan Kâânî, Horasan Valisi Şücâüssaltana'nın dikkatini çekerek himayesine mazhar oldu. Vali, oğlu Oktay Kâânî'yi metheden şiirlerinden dolayı ona Kâânî mahlasını verdi. Bir süre Şücâüssaltana'nın yanında kalan Kâânî sırasıyla Yezd, Kirman, Gilân, Mâzenderan ve Azerbaycan'a seyahat etti. Bu seyahatlerinde birçok âlim ve şairle tanışıp onlardan faydalandı. Daha sonra Tahran'a giderek Kaçar hânedanından Feth Ali Şah'la tanıştı ve onun teveccühünü kazandı. Feth Ali kendisine "müctehidü's-şuarâ" lakabını verdi. Onun ölümünün ardından yerine geçen Muhammed Şah tarafından Hz. Peygamber'in şairi Hassân'a benzetildiği için Hassânü'l-Acem olarak adlandırıldı. Nâsirüddin Şah, Kâânî'yi sarayın resmî şairi yaptı ve melikü's-şuarâ mertebesine yükseltti. Nâsirüddin Şah'ın tahta çıkışından bir süre önce Tahran'a yerleşen Kâânî'nin sağlığı içki ve uyuşturucu madde yüzünden bozuldu; 4 Şâban 1270 (2 Mayıs 1854) tarihinde Tahran'da öldü.

Şiirlerinde mânadan çok âhenge ve şekle önem veren Kâânî bir Batı dilini (Fransızca) bilen ilk İranlı şairdir. Ancak bunun şiirlerine herhangi bir etkisi olmamıştır. Ayrıca Arapça ve Türkçe de biliyordu. Şekil ve âhenk bakımından kusursuz olan şiirlerinde toplum hayatının bazı meselelerine de temas etmiştir. Kaçar döneminin birçok şairi gibi kaside, musammat, gazel ve terkibibend türünde şiirler söylemiş, ayrıca hicivleri ve hezl şiirleriyle de dikkat çekmiştir.

Kâânî'nin büyük bir bölümü kasidelerden oluşan yaklaşık 23.000 beyitlik divanı ilk defa *Perişân* adlı eseriyle birlikte *Külliyât* ismiyle basılmış (Bombay 1277), bunu Tahran'da yapılan çeşitli baskıları takip etmiştir. Şairin, Kaçar Hükümdarı Muhammed Şah adına Receb 1252 (Ekim 1836) tarihinde tamamladığı ve Sa'dî-i Şîrâzî'nin *Gülistân*'ını taklit etmek suretiyle yazdığı *Perişân* adlı mensur eseri 113 hikâye ve otuz üç öğütten meydana gelmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hüseyn Dâniş, *Nevâ-yi Sarîr*, İstanbul 1315, s. 7-12; Fursat-ı Şîrâzî, *Âşâr-ı 'Acem*, [baskı yeri yok] 1362 hş. (İntişârât-ı Bâmdâd), s. 430-432; Muhammed Ali Habîbâbâdî, *Mekârimü'l-âşâr*, İsfahan 1351 hş., III, 745-749; a.e., İsfahan 1405, VI, 1949; Browne, *LHP*, IV, 326-335; Tebrîzî, *Reyhânetü'l-edeb*, IV, 387-390; Rypka, *HIL*, s. 253, 329-331; Ma'sûm Ali Şah, *Tarâ'ik*, III, 333, 334; Yahyâ Âryânpûr, *Ez Şabâ tâ Nimâ*, Tahran 2535 şş., I, 93-109; Bânû Nusret Tecrübekâr, *İran Edebiyatında Şiir: Kaçarlar Devri* (trc. Mehmet Kanar), İstanbul 1995, s. 69-73; M. Shaki, "Kâ'ânî", *ELP* (İng.), IV, 313.

RIZA KURTULUŞ

KÂ'B b. ADÎ

(کعب بن عدی)

Kâ'b b. Adî b. Hanzale et-Tenûhî
(ö. 25/646 [?])**Sahâbî.**

Hîre'de doğduğu tahmin edilmektedir. Hîre civarında yaşayan Tenûh kabilesinin müttefiki olup Yemen asıllı Tüçib kabilesinin İbâd koluna mensubiyeti sebebiyle İbâdî nisbesiyle de anılır. Onun Câhiliye döneminde Hz. Ömer'le birlikte kumaş ticareti yaptığı, bu münasebetle İskenderiye'ye çeşitli seyahatleri olduğu kaydedilmektedir.

Kâ'b, Hz. Peygamber hakkında araştırma yapmakla görevli Hîreli dört kişilik bir heyetle birlikte Resûlullah'ın vefatından kısa bir süre önce (11/632) Medine'ye gitti ve bir müddet sonra müslüman oldu. Hîre'ye dönüşünün ardından Resûl-i Ekrem'in vefat ettiği duyulunca irtidad eden yakınlarının tesiriyle kısa bir süre tereddüt geçirdiyse de daha sonra kendini toparladı; Medine'ye giderek Hz. Ebû Be-

kir'e biat etti ve buraya yerleşti. Müseylimetülkezzâb'a karşı yapılan Yemâme Savaşı'na katıldı. Hz. Ebû Bekir tarafından İskenderiye'de ikamet eden Mısır Mukavkısı Cüreyc b. Mînâ'ya elçi olarak gönderildi. Diplomatik alanda başarılı olduğu anlaşılan ve Mısır'a yaptığı ticarî seyahatler sebebiyle orayı iyi bilen Kâ'b'ı Hz. Ömer de aynı görevle Mukavkıs'a yolladı (15/636). Başarılı hizmetlerinden dolayı Hz. Ömer'in oluşturduğu divana kayıtlı ücretliler arasına girdi. Mısır'ın fethine katılan ve fetihden sonra oraya yerleşen Kâ'b muhtemelen 25 (646) yılı civarında Mısır'da vefat etti. Kaynaklarda Alkame adında bir oğlundan bahsedilmektedir.

Kâ'b b. Adî'nin bir râvisi ve bir rivayeti olduğu zikredilmiş olup (İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, III, 1322) Zehebî, Hz. Peygamber devrinde İslâm'a girmediğine dair bazı rivayetlere dayanarak onun tâbiîn neslinde veya muhadramünden sayılması gerektiğini söylemiş, İbn Hacer ise sahâbeden olduğunu belirten rivayetleri daha isabetli bularak kendisini sahâbîler arasında zikretmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Abdülhakem, *Fütûhu Mısr* (Torrey), s. 113, 136; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), III, 1322; a.mlf., *el-İnbâh 'alâ kabâ'ilî'r-ruvât* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî), Beyrut 1405/1985, s. 111, 116; İbn Mâkûlâ, *el-İkmâl*, VI, 344; İbnü'l-Esir, *İsdü'l-gâbe*, IV, 182-183; Zehebî, *Tecrîdû es-mâ'î's-şahâbe*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rîfe), II, 31-32; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 298-300; Süyûtî, *Derrü's-sehâbe fi men dehale Mısr mine's-şahâbe* (nşr. Hamza en-Neşretî v.dğr.), [baskı yeri ve tarihi yok], s. 102-103.

MEHMET EFENDİOĞLU

KÂ'B el-AHBÂR

(کعب الأخبار)

Ebû İshâk Kâ'b b. Mâtî' b. Heynû'
el-Himyârî el-Yemânî
(ö. 32/652-53 [?])Benî İsrâîl'e dair
rivayetleriyle tanınan tâbiî.

104 yaşında öldüğüne dair rivayete göre milâdî 551 yılı civarında doğduğu söylenebilir. Yemen'de yaşayan Zûruayn (Zülkelâ) soyundan gelmekte olup dedesinin

adı Heysû' veya Amr olarak da zikredilmiş, geniş ilmi (hibr / habr, çoğulu ahhâr), yaygın olmayan bir rivayete göre ise mürekkeple (hibr) yazı yazması (Fâris eş-Sîdyâk, s. 501) sebebiyle Kâ'b el-Ahhâr (Kâ'b el-Hibr) diye anılmıştır. Yemen'de yaşadığı, Resûl-i Ekrem zamanında oraya giden Hz. Ali ile görüşerek İslâmiyet'i kabul ettiği (Vâkidî, *el-Megâzî*, III, 1082-1083) veya Hz. Ebû Bekir devrinde müslüman olduğu (Zehebî, *Tezkiretül'l-huffâz*, I, 52; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 438-439) yahut Hz. Ömer döneminde Medine'ye geldiği, halifenin Kudüs'te bulunduğunu öğrenince oraya giderek kendisiyle görüştüğü ve onun huzurunda müslüman olduğu kaydedilmektedir. İbn Sa'd'ın naklettiği bir rivayete göre, bir yahudi âlimi olan babası Tevrat'ın bir kısmını yazıp kendisine vererek onunla yetinmesini tavsiye etmiş, diğer kitaplarını bir dolaba kilitleyip onları okumaması için kendisinden söz almıştır. Ancak İslâm'ın her tarafa yayılması üzerine babasının sakladığı kitapları okuyan Kâ'b bunlarda Resûlullah ile ümmetinin özelliklerini görünce İslâmiyet'i kabul etmiş, Abbâs da onu himayesine almıştır. Kâ'b'ın müslüman oluşuyla ilgili olarak bazı garip hikâyeler de uydurulmuştur.

Kâ'b el-Ahhâr, Hz. Ömer ve Suheyb-i Rûmî gibi sahâbilerden hadis rivayet etmiş, Resûl-i Ekrem'den mürsel olarak rivayette bulunmuştur. Sahâbilerden Hz. Ömer, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Zübeyr, Ebû Hüreyre ve Muâviye b. Ebû Süfyan kendisinden faydalananmış, Hz. Ömer'in iki âzâtlısı Eslem ve Ebû Râfi' es-Sâîğ ile Mâlik b. Âmir, Saîd b. Müseyyeb, Atâ b. Yesâr ve Kâ'b'ın üvey oğulları Tübey el-Himyerî ile Nevf b. Fedâle gibi tâbiiler de ondan rivayette bulunmuştur. Rivayetleri Mâlik'in *el-Muvatta'a*'ı, Dârimî, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî'nin *es-Sünen* 'lerinde yer alan Kâ'b el-Ahhâr'ın ilk zamanlar kıssa anlatıldığı, ancak devlet başkanı tarafından görevlendirilmeyen kişilerin kıssa anlatmasını yasaklayan hadisi duyunca (*Müsned*, IV, 233) bundan vazgeçtiği, Muâviye'nin izin vermesi üzerine de bu işe tekrar başladığı belirtilmektedir (İbn Hacer, *el-İşâbe*, V, 650). Zehebî onun *Şahîh-i Buhârî*'de rivayeti bulunduğuna işaret etmiş (*Tezkiretül'l-huffâz*, I, 52), ancak İbn Hacer el-Askalânî bunun doğru olmadığını, söz konusu rivayetin metninde Kâ'b'ın adı geçse de (aş. bk.) Muâviye b. Ebû Süfyan'a ait bir değerlendirmenin yer aldığı bu riva-

yetin Kâ'b'dan gelmediğini belirtmiştir (*Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 439).

Zehebî, Kâ'b'ın elinde Tevrat'ın tahrif edilmemiş bir nüshası bulunduğu için yahudilere ait kitapları ve bu kitaplardaki sahih ve uydurma haberleri iyi tanıdığını söylemekte (*A'lâmü'n-nübelâ*, III, 490, 494), Ebû Nuaym el-İsfahânî de Kâ'b'ın babasından kalan ve tahrif edilmemiş olduğu söylenen yegâne Tevrat nüshasından özellikle son peygambere inanmanın gereğine ve onun ümmetinin faziletine dair geniş iktibaslar yapmaktadır (*Hilye*, VI, 18-19, 32-35). Ayrıca Kâ'b'ın ölümünden bir müddet önce imha ettiği (Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, III, 493-494) bu nüshaya dayanarak yaptığı Kur'an âyetleriyle ilgili bazı yorumların hadislerle uygunluğunu gören sahâbenin onu tasvip ettiğine dair haberler rivayet edilmiştir (Ebû Nuaym, V, 372, 374-375, 377, 379, 384, 387; VI, 3, 27, 30). Kâ'b el-Ahhâr Humus'a yerleşmiş, Bizanslılar'la yapılan savaşlara katılmış ve 32 (652-53) yılında burada vefat etmiştir. Ölüm tarihinin 34 veya 35 olduğu, Dimaşk'ta ölüp Bâbüssagîr Kabristanı'na defnedildiği de zikredilmiştir (M. Edîb el-Hüsni, II, 425).

Kâ'b el-Ahhâr'ın güvenilirliği konusu tartışılmıştır. Onun verdiği bilgilere Hz. Ömer'in ilgi gösterdiği, kendisinden öğüt istediği ve tavsiyelerine uyduğu rivayet edilmiş (İbn Ebû Şeybe, VII, 49; Ebû Nuaym, V, 365, 368, 371, 386, 389, 390; VI, 44), ancak bazı şeyleri nakletmekten vazgeçmediği takdirde kendisini Medine'den süreceğini söylediği belirtilmiştir (Ebû Zûr'a ed-Dimaşki, I, 544; Ebû Nuaym, V, 374-375). İbn Mes'ûd, rivayetlerinde yer alan gerçek dışı hususlar sebebiyle onu eleştirmiş (Kurtubî, XIV, 357), sahâbe arasında Kâ'b'ın rivayetlerine karşı olumsuz tutum ortaya koyan başka isimlerin de bulunduğu zikredilmiştir (*Müsned*, II, 486; Mes'ûdî, II, 348-349; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 316).

Öte yandan Kâ'b el-Ahhâr'ı İbn Hibbân *es-Şikâi*'nda kaydetmiş, Nevevî, çok bilgili bir âlim olduğuna dair Ebû'd-Derdâ'nın görüşünü zikrettikten sonra geniş bilgisi ve sika kişiliği üzerinde ittifak bulunduğunu söylemiştir. İbn Asâkir ve Ebû Nuaym gibi müelliflerin, eserlerinde ona genişçe yer vermelerinin de kendisine duydukları güvenle açıklanması mümkündür. Zehebî ve İbn Hacer gibi nisbeten müteahhir sayılan muhaddisler Kâ'b'ın biyografisini incelerken kendisini cerhedi bir beyanda bulunmamış, Zehebî ay-

rica engin bilgisine ve dindar kişiliğine işaret etmiştir. Zayıf ve metruk râvilerin biyografilerine dair eserlerde kendisine yer verilmemiş olması da Kâ'b'ın lehinde bir husus olarak değerlendirilebilir.

Kâ'b, İsrâiliyat'a dair rivayetleri ve bazı sahâbilerin onun hakkındaki beyanları dikkate alınarak çağdaş bazı müellifler tarafından eleştirilmiştir. M. Reşid Rızâ, Kâ'b'ın bu tür rivayetleri İslâm'a soktugundan söz ederken kulluk tezahürlerinde de samimi olmadığını söyleyecek kadar ileri gitmiş ve onun bu tarafının pek çok hadisçiye gizli kaldığını ileri sürmüş (*Tefsîrül'l-menâr*, VIII, 449), Kâ'b'ı sika kabul eden âlimleri yanılp aldanmakla suçlamıştır (Remzi Na'nâa, s. 169-170). Reşid Rızâ'nın bu yaklaşımını Ahmed Emîn ve Ebû Reyze gibi müellifler daha da ileri götürmüş, bu eleştirilere yapılan karşı eleştirilerle tartışma günümüzde de önemini korumuş ve Kâ'b'ı bu eleştirilere karşı savunanlar da olmuştur (meselâ bk. M. Hüseyin ez-Zehebî, s. 95-104; M. Accâc el-Hatîb, s. 317-330; Muhammed b. Muhammed Ebû Şehbe, s. 100-105).

Bu değerlendirmeler dikkate alındığında bazı sahâbilerin kendisinden rivayette bulunduğu, Müslümanlığı kabul edişindeki samimiyetine gölge düşürecek herhangi bir değerlendirme yapmayan bir kişinin, kasıtlı olarak dine yanlış şeyler sokmaya çalışan ve dini tahrip etmek isteyen bir ajan gibi gösterilmesi kabul edilebilir bir husus olarak görünmemektedir. Ashaptan sonraki nesillerde bu tür bir suçlamayı teyit edecek herhangi bir görüş ortaya konmamıştır. Bazı sahâbilerin onu eleştiren sözlerini veya ona yalan isnad etmelerini bir râvi olarak gerçek dışı şeyler uydurduğu şeklinde anlamak yerine, naklettiği bazı İsrâilî rivayetlerin gerçeklerle bağdaşmayan bilgiler olduğunu ileri sürmeleri anlamında değerlendirmek daha uygundur. Bu durum, onun dinde samimiyetsizliğini değil İsrâiliyat türünden yaptığı rivayetlerin dikkatle irdelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Nitekim Buhârî gibi bir hadis otoritesinin Muâviye b. Ebû Süfyan'dan naklettiği ifade (Buhârî, "İftîşâm", 25), bir taraftan Kâ'b'ın güvenilir kişiliğine işaret ederken diğer taraftan cerh ve ta'dîl açısından rivayetlerinin tamamen sorunsuz olmadığını göstermektedir. Buna göre Muâviye, Kâ'b'ın Ehl-i kitap'tan rivayette bulunanların en güvenilir olduğunu söylemiş, ancak rivayetlerinin, içinde bulun-

ması muhtemel gerçek dışı şeyler açısından incelenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî'nin *Fezâ'ilü'l-Kuds*'ü ile Ziyâeddin el-Makdisî'nin *Fezâ'ilü Beyti'l-makdis*'indeki tarihî bilgilerin, Kisâî'nin *Kışâşü'l-enbiyâ*, Sa'le-bî'nin *Arâ'isü'l-mecâlis*'indeki peygamberlerle ilgili rivayetlerin, Ezrakî'nin *Ah-bârü Mekke*'sinde Mekke tarihi, İbnü'l-Esir'in *el-Kâmil*'inde mahlûkatın yaratılması ve peygamberler hakkında verilerin, ayrıca Mutahhir b. Tâhir el-Makdisî'nin *el-Bed' ve't-târîh*, İbn Haldûn'un *Kitâbü'l-İber ve dîvânü'l-mübtade* ve *l-haber*'indeki bilgilerin bir kısmı Kâ'b'dan rivayet edilen haberlere dayanmaktadır (M. Ali Ebû Hamde, s. 74-83). Brockelmann, Kâ'b el-Ahbâr adına uydurulan *Hadîşü Zilkifl*'den (Bulak 1283), Ziriklî de *Sîretü'l-İskender* adlı iki cilt hacminde bir eserden söz etmektedir. *Kitâbü Kâ'bi'l-Ahbâr* adlı eserin de Kâ'b el-Ahbâr'a nisbet edilen rivayetlerden meydana geldiği görülmektedir (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 4923). Kâ'b el-Ahbâr hakkında İsrâel Wolfensohn *Ka'b el-Ahbâr und seine Stellung im Hadîth und in der islamischen Legendenliteratur* adıyla bir doktora tezi hazırlamış (Frankfurt

1933), Muhammed Ali Ebû Hamde *Fi'l-'Ubûri'l-hadârî li'l-mektebeti'l-'Arabîyyeti'l-İslâmiyye: el-Kitâbü's-Sânî: Kâ'bü'l-Ahbâr* (Amman 1411/1991) adlı çalışmasında onun hakkındaki görüşleri derlemiş, Moshe Perlmann da *Kışşatü İslâmi Kâ'b el-Ahbâr* adlı bir risâleyi "A Legendary Story of Ka'b al-Ahbâr's Conversion to İslâm" (*The Joshua Starr Memorial Volume*, New York 1953, s. 85-97), aynı konudaki diğer bir rivayeti de "Another Ka'b al-Ahbâr Story" adıyla yayımlamıştır (*The Jewish Quarterly Review*, XLV [Philadelphia 1954], s. 48-58).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, II, 486; IV, 233; Buhârî, "İ'tisâm", 25; a.mlf., *et-Târîhu'l-kebir*, VII, 223-224; Vâkıdî, *el-Megâzî*, III, 1082-1083; a.mlf., *Fütûhu's-Şâm*, Beyrut, ts. (Dârü'l-cil), I, 242-244; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 445-446; İbn Ebû Şeybe, *el-Muşannef* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Beyrut 1409/1989, VII, 49; Ebû Zür'a ed-Dimaşkî, *Târîh* (nşr. Şükrullah b. Nî'metullah el-Kücânî), Dimaşk 1980, I, 544; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), IV, 191-192; ayrıca bk. İndeks; Mes'ûdî, *Mürücû'z-zeheb* (Abdülhamîd), II, 348-349; İbn Hibbân, *eş-Şikât*, V, 333-334; Makdisî, *el-Bed' ve't-târîh*, III, 26; V, 187; Ebû Nuaym, *Hilye*, V, 364-391; VI, 3-48; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (Amrî), L, 151-176; Kurtubî, *el-Câmi'*, XIV, 357; Nevevî, *Tehzîb*, II, 68-69; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXIV, 189-193; Zehebî, *A'lâmü'n-nü-*

belâ, III, 489-494; a.mlf., *Tegkiretü'l-huffâz*, I, 52; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 316; V, 647-651; a.mlf., *Tehzîbü'l-Tehzîb*, VIII, 438-440; Ali el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a fi'l-ahbârü'l-mevzû'a* (nşr. Muhammed es-Sabbâğ), Beyrut 1391/1971, s. 457; Fâris eş-Şidyâk, *el-Câsûs 'ale'l-kâmûs*, İstanbul 1299, s. 501; Reşîd Rızâ, *Tefsîrü'l-menâr*, I, 9; VIII, 449; X, 385; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 101; M. Muhammed Ebû Zehv, *el-Hadîş ve'l-muhaddisîn*, Kahire 1378/1958, s. 181-183; M. Zâhid el-Kevserî, *Ma'âlât* (nşr. Râtib el-Hâkimî), Kahire 1388/1968, s. 36-41; Ahmed Ermin, *Fecrû'l-İslâm*, Beyrut 1969, s. 161; Mahmûd Ebû Reyve, *Edvâ' 'ale's-sünneti'l-Muhammediyye*, Beyrut, ts., s. 147-149, 180, 181; Remzî Na'nâa, *el-İsrâ'iliyyât ve eşeruhâ fi kütübi't-tefsîr*, Dimaşk 1390/1970, s. 169-183; M. Edîb el-Hüsni, *Muntehâbâtü'l-tevârîh li-Dimaşk*, Beyrut 1399/1979, II, 425; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), V, 228; M. Hüseyin ez-Zehebî, *el-İsrâ'iliyyât fi't-tefsîr ve'l-hadîş*, Dimaşk 1405/1985, s. 95-104; M. Accâc el-Hatîb, *Ebû Hüreyre: Râviyyetü'l-İslâm*, Kahire 1987, s. 317-330; Muhammed b. Muhammed Ebû Şehbe, *el-İsrâ'iliyyât ve'l-mevzû'ât fi kütübi't-tefsîr*, Kahire 1408, s. 100-105; a.mlf., *Sünnet Müdafası* (trc. Mehmed Görmez - M. Emin Özafar), Ankara 1990, I, 143-145, 229-231; M. Ali Ebû Hamde, *Fi'l-'Ubûri'l-hadârî li'l-mektebeti'l-'Arabîyyeti'l-İslâmiyye: el-Kitâbü's-Sânî: Kâ'b el-Ahbâr*, Amman 1411/1991; M. Schmitz, "Ka'b al-Ahbâr", *JA*, VI, 2-4; a.mlf., "Ka'b al-Ahbâr", *EF* (Fr.), IV, 330-331.

M. YAŞAR KANDEMİR

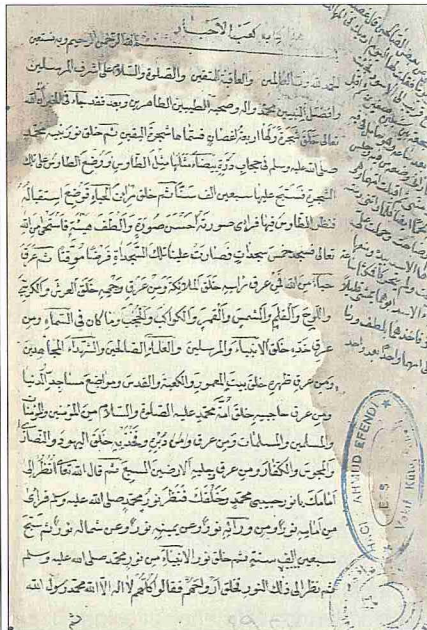
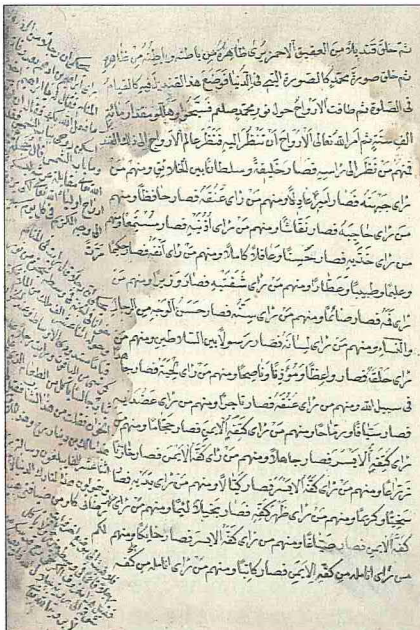
KÂ'B b. EŞREF

(كعب بن الأشرف)

(ö. 3/624)

İslâm'a düşmanlığıyla tanınan yahudi şairi.

Kitâbü Kâ'bi'l-Ahbâr in ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 4923)

Baba tarafından Tay kabilesine, anne tarafından bir yahudi kabilesi olan Benî Nadîr'e mensuptur. Hem Araplar hem yahudiler tarafından sevilir ve kendisine değer verilir. Medine'de oturan Kâ'b, Bedir Gazvesi sonunda müşriklerin mağlûp olduklarına ve yetmiş ölü verdiklerine dair haber Medine'ye ulaşınca bunun doğruluğuna inanmamış, "Gerçekten Muhammed bu kadar kişiyi öldürmüştü yerin altı üstünden daha hayırlıdır" diyerek tepki göstermişti. Ancak haberin doğru olduğu ortaya çıkınca tâziyede bulunmak ve Kureys'i müslümanlar aleyhine kışkırtmak için kırk kadar adımıyla birlikte Mekke'ye giderek müslümanlara karşı savaşmak üzere Ebû Süfyan ile anlaştı. Söylediği şiirlerle Kureysliler'in intikam duygularını tahrik etti. Hz. Peygamber'in şairi Hassân b. Sâbit de onu evinde misafir edenler hakkında o kadar etkili şiirler söyledi ki bundan sonra hiç kimse